

ДОСВІД РЕІНТРОДУКЦІЇ ТА РАДІОТЕЛЕМЕТРІЇ РИСІ В КАМПІНОСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПАРКУ

Едита ОВАДОВСЬКА¹ та Ігор Дикий²

¹ Кампінський Національний парк, Польща,

² Львівський національний університет, Україна

Experience of radiotelemetry of Lynxes in Kampinos National Park. Edyta OWADOWSKA, Igor DYKUY. *Lynx lynx* is a very rare and protected mammal species in Poland. *Lynx* has disappeared in the park in 19th century because of the anthropogenic influence. In 1992 in KPN the project on renewal of a population of lynxes is introduced with the purpose of natural regulation of roe deer abundance. 31 lynx from zoos of Germany, Sweden, Finland and Poland were selected for the project. Method of radiotelemetry was applied in the project. It has allowed supervising the natural environment of lynxes. Scientific advice KPN and known zoologists co-ordinate this project.

Характеристика парку

Кампінський Національний Парк (КНП) розташований на північний захід від міста Варшави і є єдиним національним парком, що межує із столицею з населенням близько 2 млн. жителів. Цей один із найбільших національних парків Європейської низини засновано 16 січня 1959 р. з метою збереження залишків Кампінського лісу в старій долині Вісли. Загальна площа парку становить 38'544 га, 12 % якої знаходиться під суворорою охороною. Парк із навколишніми угіддями (разом 76'233 га) 21 січня 2000 року визнано UNESCO біосферним заповідником — "MaB Puszcza Kampinoska".

На час створення парку деяка його частина належала фермерам, які жили в межах заповідної території (67 сіл). Щоб змінити це, 1975 року створено програму викупу фермерських земель у фонд КНП. Загалом заплановано викупити 13'805 га приватних земель. Через фінансові труднощі до цього часу викуплено поки близько 10'200 га земель. Решта земель (біля 3'500 га) ще чекають свого часу.

Фауна Кампінського парку складається із дивовижної кількості рідкісних тварин. На відміну від інших великих європейських місць, лише Варшава може пишатися такою великою різноманітністю тварин, що живуть в дикій місцевості поблизу мегаполісу. Разом з амфібіями, плазунами і комахами понад 16'000 видів тварин населяє територію парку. Крім цього, в межах парку нараховується 150 видів гніздових птахів та 48 видів ссавців (три з них: лось, бобр, рись — види, повернені в біотопи КНП завдяки заходам реінтродукції). Емблемою КНП є лось (*Alces alces*).

Реінтродукція рисі

Рись (*Lynx lynx*) – дуже рідкісний в Польщі вид з наближеною чисельністю 200 особин. Вид знаходиться під охороною. Антропогенний прес, сільськогосподарські роботи і посилене полювання призвели до того, що рись залишила Кампінську Пушу ще у XIX ст. Поряд з тим в КПП спостерігався великий ріст чисельності сарни (5,3 особин на 1км²). Це призвело до вимушеної процедури щорічного вилучення тварин, яка виконується службами парку (загалом бл. 100 особин). З метою натуралізації цього процесу і створення підстав для природної регуляції чисельності сарни в КПП у 1992 році впроваджено проект з відтворення рисей, відібраних із зоопарків. Унікальність проекту полягає у застосуванні телеметрії для контролю випущених у природу тварин. Для проекту відібрано 31 особину рисі із зоопарків Німеччини, Швеції, Фінляндії та Польщі. Координує роботи з проекту Наукова рада КПП і група провідних зоологів та екологів.

Стадії проекту

1. Адаптаційна стадія, на якій рисі пристосовувались до місцевого клімату і середовища (1–3 міс.) та звикали до потенційно доступного корму: косуля, молодий кабан. На даній стадії тварин утримували в природних індивідуальних вольєрах.
2. Звільнення тварин з ошейниками телеметричного контролю (рис. 1).
3. Постійне стеження за вільно живучими особинами рисей з допомогою телеметричних ошейників. В разі необхідності — відлов, лікування та повторний випуск в природу.
4. Визначення денної та сезонної активності рисей, способу заселення нових територій та інших елементів біології цього виду на основі зібраної в природі інформації з допомогою телеметрії і вистежування тварин за слідами життєдіяльності.

Результати досліджень

Протягом кількох днів більшість звірів трималися поблизу вольєрів, в межах 1–2 км, в потім розсіялися по території КПП. Проте, з допомогою телеметричних досліджень виявлена прив'язаність рисей до певних місць. Окремі тварини трималися на облюбованій території протягом трьох років. У зв'язку зі втратою страху до людини, нерідко рисей фіксували поблизу населених пунктів та автодоріг у пошуках поживи. Це підтверджують дані телеметрії. Не рідкісними були випадки їхнього полювання на свійських тварин (птицю, котів, собак), що наносило збитки фермерам.

Незважаючи на це, рисі достатньо обжили терени парку і успішно розмножуються. Перший випадок розмноження за межами вольєру зафіксовано 1995 року. Поряд з тим, з допомогою радіотелеметрії виявлено переходи окремих особин за межі парку на відстань до 60 км. Загалом на території парку проживає 15 особин, з яких 7 народжені в природі. Завдяки телеметрії та співпраці з лісниками прилеглих до парку угідь вдалося зареєструвати 10 (4 в 2000 р.) випадків виходу рисей за межі КПП, на північ до лісів Гостинінсько-Вроцлавських, а також на південь, до Пуші Болімовської.

Дотепер не зрозуміло, чи це є результатом перенаселення популяції виду на території КПН, чи це природний інтерес до нових угідь? В кожному разі є багато шансів на створення великої популяції (метапопуляції) рисі в районі розташування КПН.

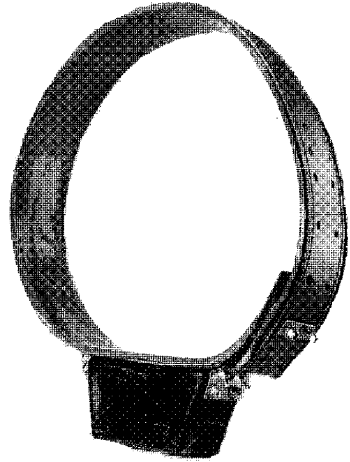

Рис. 1. Зовнішній вигляд радіотелеметричного ошийника для великих хижих ссавців, TS-30, що використовується для стеження за рисями в Кампінському національному парку. Тривалість роботи батарей – 2,5–5,0 років, вага – 325 г.

Зовнішні зв'язки проекту

Куратором проекту реінтродукції рисей в Кампінському національному парку є працівник наукового відділу парку Ян РЕКЛЕВСЬКІ. Учасники проекту зацікавлені у співпраці із молодими науковцями інших країн. Щорічно в КПН проходять практику студенти французького Екологічного коледжу з міста Локоал-Мендон.

Студенти та аспіранти мають змогу ознайомитися з методикою радіотелеметрії, спостерігати за поведінкою рисей у вольєрах та за їх межами, ознайомитися із особливостями біології та екології цього великого хижака. З волонтерами проводять короткий курс вивчення основних характеристик та правил користування радіоприймачем сигналів, їх ознайомлюють з основними місцями перебування тварин. Їм надається безкоштовне житло в межах досліджуваної території, засоби пересування та персональний укомплектований радіоприймач.

До співпраці запрошуються усі бажаючі, які можуть отримати детальнішу інформацію про проект і умови праці і побуту в Парку за адресою:

Kampinoski Park Narodowy,
Tetmajera 38, 05–080, Izabelin, Polska.
Тел. + 48–22 7226001, 7226021, факс 7226560.
E-mail: kampn@medianet.pl.